

Ангылаты

Пьготала кимлеге берилегиде?

Гражданланы тарыгыулары эмда халкыга этилен социология сорулу ЖКХ проблема артыкъда кеп болган бильмелер къалганын кёрюздедиле. Аны тариферни толусулай тёлере онлары болмаганда да иги кесек бардыла.

Алай ахчаны азырак берирге да болукдуу, аны ючюн а субсидияла къагытла жарашдырырга керекди. Жашу журтла-коммунальн молкно жу-мушлары ючюн хакъ тёлуде лыглата кимлеге берил-генлерни юсюнден КъМР-ни Парламентини Къурулуш, ЖКХ эм откулъ-энергетика комплекс жаны бла комите-тини председатели Валерий Гриневич ангылатады.

-Субсидияла,- дейди ол,- Улуу Ата журт урушу инвалидлери-не, алагъа тенг этилгенлеге, къзауатла къатышханлагъа эмда тында ишленгенлеге, тор-лю-торлю согушланы, урунуу ветеранлары, 1-3-чо группалы инвалидлеге эмда сакат сабил-лери болган эм жиь санлары 18-ге жетмеген 3 эм андан да кеп сабиллери болган ююлеге леге, башха да къолайсызлагъа берилдиле.

-Аланы ёлчемлери къалай тергелендиле? -Ююнюю файдалына кёре тергелди Къабарты-Малкъарда пенсиячыла тёлери хакъ аланы саулай файдаларны 12 проценти, къалганыла уа - 15 проценти тутаргъа керекди деп алай тохташдырылганды. Алагъа коммунальн жумушла

ючюн андан кеп хакъ чыгъа эсе, ол заманда субсидия алырга эркиндиле. Жер-жерли самоуправле-нианы органы субсидияланы регион стандартадан башха торлю тохташдырыгъа эркин-ди. Алай мен былайда бир затны эсерттирге сюею: субсидияла ЖКХ-гъа борчу болуп тургъан граждандаргъа берилмейдиле неда аланы алыр ючюн, алай адам борчун тёлеригни юсюн-ден келишим этерге керекди.

-Субсидияла алыр ючюн, къалай документалар кереш-дыргъа, аланы къайры элтирге керекди? -Уруну эм социальн айны-туу жаны бла управленигъа. Жашуа журтла эм коммуналь-н жумушла ючюн къоранча-лары бир кесегин къайтарыр

ючюн, ол органга ма былай документле берилдиле:
1. Заветление;
2. Инсанлыгына, Россей Федерацияны гражданин болганына, регистраци этилген-ине шагъатлык этген до-кументлени копиялары;
3. Социальн болушлук-гъа эркиниги болган до-кументлени (удостоверение (тохташдырылган формада), инвалид болганына справка эм башхала) копиялары;
4. Собранижканы биринчи бетини копиясы;
5. Пищевой снётдан выписка неда юй китапны жазулары болган беттерини копиялары;
6. Фатарны, ююню техника паспортну копиясы.

-Сора субсидияла къачан-дан тёлени башланадыла? -Адамны социальн болушлукгъа эркиниги тохташ-дырылган айдан сора келген айны биринчи кюнюнден баш-лап лыгата тохташдырылган болжалны ичинде. Алай ол адам завленине жазгъан за-мандан тергеп, 12 айдан кеп болмазгъа керекди.

Люба БАТЫРОВА,
КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

ТЮБЕШИУ

«Шуёхлузгъубузну бир киши да бузалыкъ туюлюю»

Шабат кюн къонакъла Черек муниципальн районну администрациясыны башчысы Хамр-жылданы Махти, Къабарты-Малкъарда украинлыла «Днипро-жамуат» культура биргулерини таматасы Светлана Харенко, украинла жору башчысы Ольга Придик бла бирге КъМР-ни Бас-ма эм асмамлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетинде журналистле бла тюбешиле, келери да хакар айтыл, аланы соуруларна да тынгыла жулап бергендиле.

Быйыл 9-чу мартда белгилу украинлы поэт Тарас Григорьевич Шевченко тугъаныла 200 жыл болуугун, Черек аузада Бийн-киги 4200 метр болган тау аны атын жортогенин эсге салып, Александр Зайдер алынгъан аны тугъан кюню аны тёлеси-

Днепропетровск шахардан келген алынгъан бу кюнде Отыры Малкъарны башында Сукан Суу тарда Шевченкога аталган туу тёлеге ёлреге хазырлана турдыла. Аланы араларында делегацияны башчысы Украинаны алынгъан сыйлы тренери, Халкъла аралы алынгъан союзу члени Александр Зайдер, алынгъан спортну устасы, техника илмуланы кандидаты, кеп илму ишлени автору Виктор Шабихин, алынгъан спортну устасына кандидата, техника илмуланы кандидаты Валерий Бышкиский бла миллет транспорт университетини доценти Анатолий Брында, телеоператор, спортну устасы Роман Крацов да бардыла.

не ёрлп белгилерге сыйгелерин айтылды. «Бийн тауну башында, ёмюрлюк бузаланы араларында украинла классикге эсертле салынгъан бла ёктемленди. Аны днепропетровскчи алынгъан элли жыл мындан алгъа орнат-

хандыла. Аланы араларында бу суратда сиз кёрген адамда бла болгандыла,- дегенди ол.

Биринчи ёрлеу 1939 жылда, Тарас Шевченко тугъаныла 125 жыл тогъан кюнде болганы айтып, Виктор Шабихин ол къалай

бардырылганы билдиргенди «Украинадан келген алынгъан келми къауулу Сукан Суу тарда келип, алыкъ адам атыгъ бас-ман булук къагъга чыгъар мурат этдиле. Къыйн болса да, аны башына кёпюрюдиле. Андан тёлерге къарап, ол жерлени табиятыны аринуулула сейир тамаша этдиле. Ма ол заманда таугъа Тарас Шевченко атын атаргъа келишген едиле. Сау бол-сунла, жер-жерли власть органла да аныгъа лай демегендиле», - деп эсертгенди.

Андан бери украинла алынгъан-ле, дайым да келип, таугъа ёрлей тургандыла. Черек району ад-министратциясы эмда ол жерледе жашагъан алынгъан эмда ол алагъа себеллик этдиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Чегем райондан

Мектеплени

Мекимларына къараргъанды

Чегем районну администрациясы башчысына тугъулгун топтурган Каншоубий Ахово кеп болмай Личинкья, Тёбен Чегем эм Хушто-Сырт эллини школларында болганды. Жолочулукну баш мураты билим берген учре-жденияны мектеплени болганды болгандары кес кёзо бла кёрюу эм алада ишленгенни жарыуларына бла предженияларына тынгыла эди.

Бек биринчи ол Личинкьяны 1-номери школна барганды. Аны болуму бла шагъарейленгенден сора Каншоубий Мухамедович спорт залда полну алышырыгъа бла къошакъ санитар узелле къуаргъа керекликни тергетди. Тёбен Чегемни орта школунда уа ол аны башын жагында жарбарга керек болуп турганын белгилегенди эм анда орналган сый садха эни санит-р-гигиена отуу ишлеп къошаргъа дегенди. Хушто-Сыртны цо-луу фасады бек осал болганын чертип, Ахово аны ремонт этерге кереклисин айтады.

Жолочулукдан сора жууапты адамлагъа башха белгиленген жууаптына толтуруу юсюнден барыса берилгенди.

Бузукълукчуланы фотофиксаторла баямларыкъдыла

Кеп болмай Чегем району са-нитар-экология болумун ад-министрацияда созегендиле. Кенгеше КъМР-ни Табийгъат баялыкъла эм экология министерствосу-ну Роспотребнадзору КъМР-де управленианы келерилери, ол администрацияланы таматалары эм алыгъа башхала къатышхан-дыла.

Жыйылууда созюлген баш во-просдан Бирин кюр-ичиники кел-ери аны жайлада белгиленген жерлеге тёлюу бла баямланды. Табийгъатны кирлендирген зат-ланы эркин этилген жерледе тёлкенини ачыклар ючюн, фото-фиксаторлар орнатаргъа эм элдеде болган каверзаларда сыйламлагъа къараргъа дегендиле. Экология контрольга районну администра-цияны къатышдырыгъа деген оюм да айтылганды.

Кенгеше къатышхана граж-данланы экология культураларын ёсдорерге кереклисин тергеп-диле. Аны ючюн бу тамега жор-ланган лекцияла, ачык дерсле, класс сагъатла бардырыса тап болуукду. Андан сора да, район газетини беттеринде материалла басмалай турдурга, адамла со-лгъан жерледе да табличкала орнатаргъа деген оюмга кел-гендиле.

КъМР-ни Табийгъат баялыкъла эм экология министерствосу келерилери уа администрация кесини коммунальн молкюн къураа, тап болук эди дегени айтылдыла.

Бизни корр.

ТАППАСХАНЛАЙ Аминат.

ТЁГЕРЕК СТОЛ

«Сабийле школгъа сыйноу барыр ючюн, къолайлы болумла къуаргъа керекди»

Бу кюнде КъМР-ни Жамуат палатасыны билим берги, илму, жаш тёлю политика эм спорт жаны бла комиссиясы «Республиканы билим берги учрежденияларында кадрла бла баямлаы халны мониторинг» деген тамега «Тёгерек стол» бардырганды. Аны ишине Билим берги, илму эм жаш тёлюю ишлери жаны бла министрствону, районлада билим берги управлениланы, профессионал билим берген учреждениялары келечилери эм башхала къатышгандыла.

«Тёгерек столу» техника илму-ланы доктору Пётр Иванов ахчанды эм бардырганды. Жыйыгъанла-ны алпарында сёлесе, ол бу тема къагъа бек мажарлы болганын чертгенди. Аны биз илму кёллю бол-магъанлай, ишбиини тап къуарл бардырыгъа тийишлибиз, деген-ди. Окъутуу системабыз тынгылы даражада болуп ючюн, устаз уста-лыны даражасы да торленгенге кереклигини да анылатханды. Биз да сабилерибизни, айынгъан къырраллада, не жаны бла да тап юйетирге, алагъа билим да берирге борчубуз, дегенди.

Жыйылууда доклад бла Билим берги, илму эм жаш тёлюю ишлери жаны бла министрствону келесири Ирина Тёмрохова сёлешгенди. Ол,

бизни республикада педагог кад-рлары хазырлауу юсюнден айта, ФГОС-ланы кийирген кезиуде ол жумуш къыйын болганын черт-генди. Шендо дерсе олтургъан окъунуучу аны сейри болупра, ол бир зат билирге итинирача этен алай тын болмагъанын анылатханды.

Шендо республикада 12 миңден асман педагог ишлейди. Аладан 7 742-саны бийик билимлери барды. Бытыр, бу заман бла тенгешир-генде, билим берген учрежденияла-да ичи жерлени саны азайганды. Вакансияла шендо 65-ге жетдиле.

Педагогтланы арасында аттесча-цины бардырыу юсюнден Ирина Кильчуковна бу иш къуар-лыуу барганын, регион мардала тохташдырылганларын билдир-

генди. Аттесчаныны комльотерни хайырланъ ёсдорю ючюн а, тест халда 24 торлю иш жарашдырыл-ганын да билдиргенди. Бу жумуш КъМР-ну преподавательлери да къатышы этилгенди айтады.

«Тёгерек столу» кезиуде «Жа-муат палатаны председателини орунбасар Людмила Федченко олдресе устаза жетимше эмде ол персенде сабиллени киле окъу-тангандары билдире оройтени. Бу соругъа жууап бере Ирина Кильчу-ковна билим берги учрежденияла керек болуп тургъан педагогтланы дерслерин бирги устаза бергенле-рин билдиргенди.

Ол школаны юсюнден айтан заманда, жаш адамла ары бары-гъа сыйгемгенерин белгилегенди. Былайда медицинада «Земский док-тор» программа, билим берген-де да бир зат къуаргъа керек болуп деген оюм да айтылганды. Болсада алай адамла бу оюмга жаш спе-циальисте алыгъа барыгъа артыкъ унамганылары юсюнден узакъ жерле бла баямлы коллоплен да келтиргенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

МИГРАЦИЯ СЛУЖБА

«Тыш къыраладан бизге уллу профессионалла келирлерин излеибиз»

- Муаед Хусенович, шендо Къабарты-Малкъаргъа келген-лени огыесе мындан кетген-лени саны кёлдеу? -Аланда жал бла тенгеш-диргенде, миграция хал респу-бликада артыкъ торленгенди. Халкъны башха субъектлеге кёлчюу тохтамайды. Болсада арт төрт жылны алып къарасакъ, кетгенлени саны жалаанда бытыр азайрыкъ болганды. Къалай алай болса да, бери келтигенден эсе кёлгенлени саны 2,8 керге аслады.

- Сизни оюмузугъа кёре, тыш къыраладан бери кёлчюу-но сылтау недеди? -Ол арт чок жылны ичинде кюн ала баргъан шартды. Аны баш сылтау халкъла аралы келешим-лени жашууда бардырыр онг бол-

Бионолюкде респу-бликада миграция бла баямлаы жумушла къалай бардырылгандылары юсюнден Биз Федеральн мигра-ция службаны КъМР-де управленианы тамата-сы къултуулгун топтур-ган Муаед Тленшевден сорганды.

гъаны эм Россейни гражданин статусун кеслерини алгынныи граждандарларын тас этмей алыр амал сакъланганы бла баямланды. - Жуукъ заманда республи-кадан кетгенлени саны азайыр

дел ышанарчымыды? - Башха регионлагъа иш излей кеткен категорияны юсюнден айта-ханды, жуукъ заманда ол азайыр деп айтамыз. Аны бла бирге уа республикада бу арт кезиуде ишленген эм ишлене тургъан предиятияларда урунура адам табимлай къалыкъды деген къоркуу да барды.

Дагъыда былайда Къабарты-Малкъарда ишониклени ёсуоуне себеллик этген бир шарт эселен-ди. Ол да неди дегенде, сурумла бла предложение келишмелен-лери. Шендо къара ишден ангы-лаулары болганыланы излейдиле иш бергенде да. Алай адамла аспаны уа алай торлю урунууу да да косемейдиле.

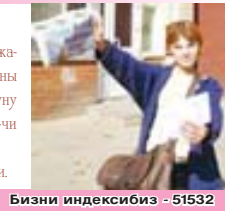
Ахыры 2-чи бетдеди.

Жазылуу - 2014

Хурметни жамуат!

Сиз бир торюю сылтаула бла 2014 жылны биринчи жарымына «Фаманнга» жазыламай къылагъан эсегиз, халны постыриге онг барды. Мартны 25-сине дерн жазылууну жарашдырсагъыз, ана тилибизде чыктыган газетини 1-чи апрельден алып башхаларыкъсыз.

Жазылууну юч айгъа багысы - 201 сом 66 калекан.

Бизни индексибиз - 51532

ЖЫЙЫЛУУ

ЖКХ-ны этгени - аз, даулары уа - кеп

Тырынауда жашагъанланы, жашу журт -коммунальн молкде хал бла эмда кеп фатарны юйлени жумушларына къарган компанияланы ишлери бла баямлаы жыйынулары болганды алгъаракъда. Аны шахарны администрациясы эм жамуат советини, про-куратураны эмда къауум ведомстволаны келечилери да къатышхандыла.

Жамуат советини башчысы Ботталаны Ибрагим билдиргенге кёре, бионолюкде Тырынау-ауда былай юйлени саны 182 болады. ЖКХ-ны реформиро-ванысы бардырылган кезиуде аланы жумушларына къарганда 4 компания эмда фатарланы ислерини 27 биригиуу къуар-ганды.

Ал хакъда адамла бу пред-иятиялагъа иги ышана эдиле. Тёлелени ёлчмеди да, анга кёре, иги кёбейгенди. Алай къауум замандан бу сферда

тарыгъула да келгенлей ту-радыла. ЖКХ-да ахчы торнелюуде бардыла деп айтыргъа къый-ындыла, алай тарифте өсгенлей бардыла. Жер-жерли само-управление органлагъа да аны юсюнден кеп сорулары барды адамланы. Ол компанияла кес-лерни ишлеринде чурулланы - хайырлануучула тёлелерин заманды бермей тыйып тур-ганылары бла баямлаы этген-лени да айтылганды.

Жыйылуу ахырында районну прокурору Заурбек Шибзуов анда кёлкорюлген вопроста бла баямлаы тийишли рекоменда-цияла этгенди. Шахарны Жамуат совети уа мында этилген онуланы адамлагъа билдирге айтады.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

Жаз башы къайгырылуу

Урлукъ хар къайда да жетишеди

Республиканы аграрийлери жалсык битимлени быйыл 225 миң гектарга себерге умут эт-диле. Бытыр бла тенгешдирген-де, ол 4,7 процентке кёбейгенди деп билдиргенди КъМР-ни Эл молк министерствосу битим-чилик бөлүмюнден.

Мирөөлюк битимле бла къу-дорю 135 миң гектарны алынкъ-дыла. Чёлбелу - 22,5 миңг эм тахта кётелле 17 миң гектарга себелликдиле. Мал хакъ барлык битимле уа эм азы бла 31,2 миң гектарда ёсдорюлюкюнде. Был-

лай кююкюле эмда кёлжилыкъ культурала ёсир жерлени бирге тергенде уа, аланы ёлчмеди 37 миң гектарга дерн окъуна жет-ти. Ол кеси да бытырдан эсе 68 процентке кёборек болады. Эл молк предиятияла бла аграрийле урлукъ бла толусунай жалчытынгандыла. Къыралны башха регионларына жиберирге деп, молкке нартохоно гибрид урулгундан 9 миң тоннадан аслам хазырлагандыла.

Кююкюлени хали да игиди, дейдиле министрствону специ-

алистлери. Ала быйыл 67,2 миң гектар жерни алдыла. Дагъыда эни башланарыкъ сабан ишле, эм азы бла, 55 миң тонна минерал семитри-гичле керек болуукдула. Ол санда 13 миң тонна кююк-люкге, къалган 42 миң тонна уа жазлык битимлеге. Семитригичлени сабан алыгъа келешимле замандында этил-гендиле, аланы ташуу энтда да барды.

Бизни корр.

ТАППАСХАНЛАЙ Аминат.

Шимал Кавказ кон сайын	«Волонтёр ишим манга жашауум кертти бетин ачханды»	Тутмакъда тагъылгъан ыр	Зокалары	Хар жолдан командаланы саны ёседи	Чемпионатха къатышыргъа хазырдыла
2 бет	2 бет	3бет	3-4 бетле	4 бет	4 бет

Малкыар халкы жуугун жеринден зор бла кечорюлгенине - 70 жыл

Кечорючлюккө кезиучюде Кочюк кендөлөччи жаш Жолойланы Камал Гуртупаны Халимат бла койгелди болды. Ала Кыргызстанда Кант району Дмитриевка элинде жашайдыла. Аны кыйыны Мухаммат урушун алындан ахырына дери кыдырып чыккан жигит жаштардан бири эди. Кеси да офицер.

Дмитриевкада Калинин атлы колхозда Мухамматты парторг этип айнадыла. Арта ол заводерма, председателине орунбасары болды. Энде даражасы, сыйы бөк жүрөгүн адам. Кыргызлыла: «Көкдө - Аллах, жердө - Мухаммат» деп да тургандыла.

Школну директору - кыргызлыла жаш, тукуму да Кыздарладан. Кеси да уллу санлы киши болганды. Ол а Мухамматты тангандан сора, аны бла дос болуптурганын, Гурту улуну ойдегиси бла кесине кыонакчыла чакырыдыла. Төн кыргызлыла кыдырып атып тургандыла. Акш шини, узун, ариу кызы. Энде доктор жок эди да, аруганы болганы анга барды.

Олда, хар келгенге кыраан,

Тутмакыда тагыылган жыр

Мухаммат ой бийчеси бла Кыздыр улуну койне барады. Кыонакыбайла быланы иги да сайлайдыла, кыонакыла ките турбу а, кобюрлерин ачып, бир тау а барырларын тилеидиле. Тюрлю-торлю кыумачла арасында радио бар эди да, была аны сайлайдыла. Бир аздан а кыргызлыла да келди, кыонакыла накта. Ала уа, кобюрдө болган кыумачладан сайлап, бир жырлыкты алып кетди.

Алай бла быланы араларында кырандылаштыла башланды. Райкомну биринчи секретары Гайдуллин эди. Болмагыча бек огурсура киши. Адамла, аны келе турганын көрсөлдө, бирер жаныча кычып, бугындадыла. Алай Мухаммат алай кыор кыакыладан тюрлю эди. Кыазуатыны кыдырып чыккан офицер, анга хар заманда да жууабун кыайтарганды. Аны ючюн ол мынга дерт тутханды.

Бир көрө районда уллу байрам болды. Мухаммат да ары барды. Гайдуллин а ары белгиле пепиуанларын чакырады. Адамланы кыатында аны айылып этер муратда: «Кими сенг, муну бла тутуш!» - дейди. Билмей эди Гурту улу да гэжеф болганын. Урушка дери ол, Казимины жашы Ахмат, Ксаналаны Эрменюйи эм дагыда кыуууу жаш бла Владикавказга барады, анда пепиуанлары барын да хорлап келгендерин.

Ала, арагы чыгып, тутуш башпайдыла. Кыргызлыла жаш, аты айтылган пепиуан,

малкыарлыны терк хорларга көрөшөди. Алай улутуна жетпейди. Мухаммат, аны белгинден кыаты кысып, өрге көтюрүп, сыртындан жерге атады.

Олумуту толмагандан сора, райкомну секретары, кюрөшө кетип, Мухамматты парт билетин сыйгыртады. Бу халар Кыздыр улуга жетеди. Аны кырандылаш уа обкомда ишлегенди. Школну директору аны булдиради. Экинчи кюн Гайдуллин Мухамматты кызыл киталчыгын кыайтарды.

Алай тынчмайды. Не сыйтау талхан эсе да, Мухамматты киеуюн Камалны тутурдады. Анга сегиз жыл бередила. Гурту улу, айлана кетип, сегиз жылны тыртып торшордө, дагыда тырт жылны экиге азайтады. Саулга эркин эдираладыла. Камалга тормеде олтургура тыоеди. Анда турган кезиучюде ол былай жыр этгенди:

*Энди уа уста болганма,
болганма,
Агын ишге, сюрмеге.
Жашай, сабийлей тошол
кыалганма
Одиночка деген тормеге.
Энди уа уста болганма,
болганма,
Тауда тамыр кызганынма,
Мен сыйлы салам айтып
жазарем,
Ок, манга писмо жазганма.
Мен писмо жазсам, алай
жазуучем,
Сау тетрадыны толтуруп,*

Мени уа амам жиый болуп,
Босагга алында олтуруп.

Мени амам алай жарсып эди:
«Насыпсыз турган балам!» - деп.

Босагга алында жиый болуп:
«Кыачан кыайтыр балам!» - деп.

Мен писмо жазсам, алай
жазуучем,
Бу Саубараланы Хамматка,
Мени жаным кыууан болсун
деп.

Бу Гуртупаны Мамматка.

Юсюмде кийим кыюймай
жырталла,
Тюрмени саккалган парийлей.
Бир бөк тансык болма сора,
Соптанмурат бла Патийге.

Тюрмени алында уллу кыара
тауну
Элбурз тауу сунуучем.
Тюрмени эшити ачылган
заманда,
Мамматман ачкан сунуучем.

Ой, сау кыалгысыз, калал
тенгирим.
Мен узак кетип барам.
Жазагга шакыым таусулуп,
Кызыл кыаным бла жазсам.

Жыры автору Камал Азиядан кыайтхандан сора Акш-Сууда жашап турганды. Көн жыны агыч кылаурулук этгенди. Мухаммат а тытыр заводца директор эди. Экиси да ауушхандыла, жаннетти болсунла.

ОСМАНАЛЫ ХЫЙСА.

ЭСГЕРИУЛЕ

Поляклы кызыны ахшылыгын унуталмайма

Кечорючлюккө кезиучюде бир гитче элге тохон эдик. Беш юйөр болбоз, кыалганылары уа - кыазакчыла. Бир поляклы юйөр да бар эди. Ала бизден алгыраак келгенди. Бир кызылары врач эди. Ол аскерде кыртылгы этип турганды. Акш шини, узун, ариу кызы. Энде доктор жок эди да, аруганы болганы анга барды.

Олда, хар келгенге кыраан,

айтханча этип бардык ишге. Анда будай суурабыз. Ингир ала, ишден юйөге кете туруп, ол кызы, иш шарбарларыбызны бухкачкыларын кыаты кысып, бир килограммдан артыгырак бундайны кенчкө башларыбыздан кыуды. Тенкоптеги, кенчтени да болмай, кылаурулукдан бтос турдук. Биз келтирген бундайны кол тирмен бла тартып ашырык эти эдиле.

Бир аздан полякылагыла кыа-

ралларына кыайтырга эркинлик этиледи. Была жоргыла турган бөгө, аланы ашыра битеу эл чыкканы эди. Ала барыбыз бла да талты саламлашып кеткен эдиле.

Андан берн жетмиш жыл озду. Ол тиршуну ахшылыгын бир да унутпаймы. Аны кайырандан көплени кыарылары ашдан тогыан эди.

ТЕБУЛАНЫ Дауут.

БОШ ЗАМАН

Араккыгыга кыажуулуккыну ахыры - масхарала эмда кыйынлыккыла

100 жыл мындан алда, 1914 жылда, мамыр кезиучюде Николай II финансланы министрине белгиле бурганган эди: «Кыз-нагга фойда халкыны хайыры ишлегени бла тыошерге керекди ансы, бизде бойсунгананы ниет эм экономика кюрлерин тозуратхан ичгини кытып тыошоргон фойда керек тойлод», - деп.

Көн бармай башланган Биринчи дуняа урушда ол кыргызак экин болуп калган эди эм бизин историабызды биринчи эм жангы право акит.

Алай эсе да, кырапылбызны таркыкында көп торлю кезиууу болга көлгөнди колдөндирилген (кыргызак) маркалы чакырылдан башлап, арталгыда эсиртиучю ичгини ичеге эркин этилмеген болум. Кертиди, алай тыгыгычла этилген муратлагы уа хар заманда да жетдирмегенди. Биз бу жол эзде кыалган жармы кыргызаккы зокналаны эсигизге тыошорюрге сюебиз.

ЧАРКА
Кыагуаладан сора Алексей Михайлович патчакха кыалган орус ма алай эди. 1932 жылда онуочула бек кыаты онуола этедила: гитче кабакланы (инги жюрютюлгөн юйөну) кетериге, уллу шарладала жаланда бирерини кыорагы, бир-бир кондеде ичеге эркин этген эдиле. Жылда аллай кюн а 12 болды.

БУХАРИН
1928 жылда Бухарини башламчылгыгы бла инги гитчилик кыажуу кюрөшүргө деп Битусюсу совет кыргызлан эди. Ишн кыолгыла бек кыаты алган эдиле. Шешагыла бар сюекни бла эки кыол сюеклини суратларын хабышыра а эдиле. Иш хагыла берилген кондеде ичиге сатхан тюеклен алларында сабий иклетте кыурал эдиле. Байрам кондеде адамла көп жыйылуучу жерледе эсиртиучю ичиге сатынуу тохатуу юсюндөн законку кыабл этирген эдиле.

ден айырып муратда жаш телю кубулагга айландырган эдиле. Ма ол ишге бийик даражада кыатхшан эдиле адамла.

ХРУЩЕВ
1958 жылда Хрущев халкы атылган кыажуу кон эди ингличликни, эсирюну эм самогон чыгарыуу «толу эм ахырында» кырууну юсюндөн. Никита Сергеевич, нартожно эсдорюрге эс бургандан сора да, биринчи жарым жылы ичинде законна бузуклык этилгенден 60 миң адамны тутмакылагы олтурган эди.

Ол да болумчады, анга кыажуу самогонуу жашырткы көп чыгарып башпайдыла. Ма аны хайырындан, тюзон айтсак, сеюбөндөн Леонид Гайдаины аламатлыккы: «Самогончик» деген коммерциясы да жаратылды.

ГОРБАЧЕВ
Михаил Горбачев ингличлик кыажуу кюрөшө бергенин юсюндөн бек көп айтырга болукчуду. Юююм бажчаланды кызыл кыажуу кон эдиле, километргеле созулган оңердөвлей, талонланы, ахырында СССР-ни чачылганын да. Сора Жеваңкилийн: «Араккыгыга тиймеге керек эди!» деген сөзлөрин да.

Бек осалы уа неди десегиз, ол ишле келтирген заранландан, тюзон айтсак, кыатыч-кыаралкыкында шендогы дери да кытуулмай тургандыла. АБШ-ны сынауунамы: «Жамауаты тазалары орунчуа кыргызак закон аны кыйырыч-чеге болмагын улутчакчылыккыга тыюрткени. Ол Альянскоге патчакчылыгы этерге болушканды».

Ол да болумчады. Жаланда киласанын негиттени эм си-нагаланы ишчи халкыны кыи-
Константин КУДРАШОВ.
«Аргументы и факты» газет.

СПАС
Иван III патчак биринчи «трезвенник» болган эди. Ингичилик көп жайылыгыны сеюбөлдө байрамла да болмаса, эсиртиучю ичгини ичеге эркин этмегенди, дегенди жазуучу А. Кампензе. «Кырал башчыга жууккадыла» жангы сюебда кырагыларынды, анга Наликка деп аталган эдиле. - Ичеге сюегин, тыш кыралылыны масхарата этип, болосада ол да унутугуду. Ол кезиучю кыалганы - Наликкыкыде кыисады.

НИКОЛАЙ II
Ахыр император эткен кыурагык закон жашауда бардырылгып турганды. Агы урушунда дери инги кыагыла шиле тохатуу

Тукумаланы тагымылары
Кыашхатауда бу тукум башхаладан бир энчилик бла айырмалы эди. Не бла? Баям, ол аланы кыанларына узак ата-бабаларындан кыалып синген болуп. Ала тюзлюккю сюегин, аны ючюн келерин жангын отха атарга хазыр болуп турган адамла эдиле.

Мен элде Зокаланы бек кыартлары - Кичибатырны, Хажимарны да - таный эдим. Кесим тенгиле Хугай, Ануар, Ибрагим бла шүхэ эдим. Ала, шендо жүрөгүн тил бла айтканда, «крутойлы» эдиле. Келерин бир заманда да, бир кишиге да босынчаклаптыгандыла, тап сюргюнде болганыларында да.

Зокалары

Хасан Кичибатырны жашлары элде намыслары жүрөгүн адамла эдиле. Шакыман 1926 жылда Краснодарда атлы аскер эскадронну комсорго болганды. Хасан бла Хусей эмилек ахирле тутханларын мен да билеме, көргөн да этгеме. Кими хыянаты жетди, кими ичин койдюргөн болуп эди зарлык, кыайдан билейки 1937 жылда кырандылашыны экинси да илишанга салып өлтургендила.

Хасан, белгиле революционер, Совет власть ючюн жанкын алмай көрөшөгөнди. Биринчи дуняа урушда «Дикий дивизионда» кыулук этгенди. Беллилсича, патчак аскерде офицер, кыалгызын тап көрөшө, солдатны жалгына жетдиргеге эркин эди.

Зока улун да этип олтурган адыктыкты этиуге санагычанды эм анга кыажуулугун бу иши бла билдиргенди. Поручик Даутоков-Серөбряков, солдатны урганын көрүп, аны жалгына жетдиргенди. Андан сора ала бир бирлерине жау болгандыла. Революциядан сора Хасан кызыллагга кыошулганды, Серөбряков акылары жанчына өтгенди.

Жазуучу эм тарыхчы Леонид Опрышко «Бывают страны сближения...» деген кытабында былай жазды: «Кызыллагга Зокаланы Хасан 1917 жылда 27-чи июньда Бабино элине кыатында сермеде айтып болмазча улун жигитлик этгенди: душман билмил турган элге биринчи болуп, пупеметладан көк жадуурулугына да кыармай,

киргенди эм нөгерлерин да кесини зындан тизгенди. «За храбрость» майдаланы 3-чю даражасы бла саугаланганды».

Республиканы прокуратурында көп жылланы ишлеген, юстицияны полковниги Александр Сарахову кытабындан алындан тизгенди.

1917 жылда Зока улун революция кымылдануу орта чыгырына тохшогенди. Аскерде патчак правительствого кыажуу кызгалы кенг жайылган эди. Хасан Каменец-Подольск шахарда, эмилек атына минип, кыолунда кызыл байрагы бла кыаууга көтөргөн ротаны алында барганды.

Аскер трибунал большевик демонстрацияга кыатышхандан бир кыууууу илшанга салырга сюд этгенди. Ол санда Зока улун да. Бир полкчылары аны өлөмдөн кыуахгаргандыла. Андан сора ол турган элине кыайтханды. Кыабарты эм Малкыар акылары кыолларында болганды, Серөбряков Хасанны көп изгенди, дерт жетдиргеге. Талмагандан сора юйөн койдюргенди, битеу ырыскысын тонганды.

Зока улун урушдан Георгиевский жорлары бла кыайтханды. 1928 жылда тууган элинде «ТЗ» (Товарищеская обработка земли) курап, анга башчылыккы да кеси этгенди.

Арта анга «Кызыл Малкыар» колхоз атыгандыла. 1937 жылда августда жалган да была эм аны кырандышы Хусейни да тутхандыла, ол жыл 27-чи сентябрда уа аланы илишанга салгандыла...»

Хасанын тутханларындан сора, сюдно онуон да сактала

май, юйөнде болган характерин торг этгенди. Оллиери, аланы бек затларын сатып алып, арта келерине кыайтаргандыла. Жашы Юсюнюн, атанг халкыны душманы болганды деп, пединституттан кыыстаганында да.

ЭЛ СОВЕТНИ ПРЕДСЕДАТЕЛИ
Шохай, кыалай эсе да, Зокалагга артык бек ушамай эди, сыйфаты бла угай, кылыгыгы бла, сабырлыккы, жуашылыгы бла. Анга неча керөе тобеген эсеми да, кими юсюндөн да шаш ауаз бла ариу айтан болмаса, сөгюп, ол уа, бызатын жаратмаймы деп эшиткөгөнми. Айхай да, адамла млекеле тойлододе, игиси, аманы да болды.

Шохай кеси уа адепликни ююгюсю эди. 1931 жылдан 1940 жылга дери Кыашхатауда эл Советге башчылык этгенди. Уруш башлангы кезиучюде бу органга жангы тамата айыргандыла - Гуппоиланы Кыонаккыны. Ол а бир эки -юч айдан, мукурду да алып, Зока улунда келгенди.

«Шохай, ма мухуруну да ал, не сюейген эси эт, манга бу кыулук керек тойлодо, мени андан анылауум жокчуду, - дегенди.

«Да, ахшы жаш, эл Советге тамата салынуу онуу манга жетпейди», райкомга да бар мухуруу да ары элт, - деп ашырганды ол аны. Районну башчылары уа Зока улун чакыргандыла да, ишине кыайтырын тилегендила...»

Ахыры 4-чю беттеди.

Мероприятия Общественной палаты КБР с 3 по 7 марта 2014 года

№ п/п	Дата и время проведения	Наименование мероприятия	Исполнитель	Место проведения
1	с 03.03.2014 г. - 07.03.2014 г. с 09:00 час.	Выезд рабочей группы в общеобразовательные школы по подготовке вопроса на Совет ОП КБР на тему: «О ходе реализации решения Совета ОП КБР от 25 апреля 2013 г. «О преподавании основ религиозных культур и светской этике в общеобразовательных школах республики»	Члены рабочей группы	Эльбурский район; Чечемский район; г.Нальчик.
2	03.03.2014 г. с 09:00-11:00 час.	Прием граждан	Уйнаев Борис Биязулкаевич	ОП КБР каб.№817
3	03.03.2014 г. с 10:00-12:00 час.	Прием граждан	Беппаев Суфьян Узеирович	ОП КБР каб.№815
4	03.03.2014 г. с 12:00-14:00 час.	Прием граждан	Хафизик Мухамед Мусабиевич	ОП КБР каб.№828
5	03.03.2014 г. с 14:00-16:00 час.	Прием граждан	Иванов Петр Матович	ОП КБР каб.№8
6	03.03.2014 г. с 15:00-17:00 час.	Прием граждан	Калыков Жалиба Адальевич	ОП КБР каб.№14
7	03.03.2014 г. с 15:00-17:00 час.	Прием граждан	Ирхин Андрей Александрович	ОП КБР каб.№17
8	04.03.2014 г. с 10:00-12:00 час.	Прием граждан	Шарданов Нодар Абуевич	ОП КБР каб.№3
9	04.03.2014 г. с 10:00-12:00 час.	Прием граждан	Целоусова Анус Азаматовна	ОП КБР каб.№7
10	04.03.2014 г. с 12:30-16:00 час.	Тренинг на тему: «Матрица успеха»	Зам. председателя НКО при ОП КБР Кишкокова И.	Зал заседаний ОП КБР
11	05.03.2014 г. с 10:00-12:00 час.	Прием граждан	Шakov Эльберд Бесланович	ОП КБР каб.№28
12	05.03.2014 г. с 14:00-16:00 час.	Прием граждан	Алхудов Мурат Адамович	ОП КБР каб.№14
13	05.03.2014 г. с 14:00-16:00 час.	Прием граждан	Хагажи Беслан Хаузинович	ОП КБР каб.№8
14	05.03.2014 г. с 14:00-16:00 час.	Прием граждан	Блохин Андрей Викторович	ОП КБР каб.№15
15	06.03.2014 г. с 12:00-14:00 час.	Прием граждан	Канкуова Зарина Садуловна	ОП КБР каб.№28
16	06.03.2014 г. с 14:00-16:00 час.	Прием граждан	Хутуева Светлана Ханфиевна	ОП КБР каб.№3
17	06.03.2014 г. в 17:00 час.	Заседание на тему: «Утверждение отчета о деятельности Молодежного совета за 2013 год.»	Президиум Молодежного совета при ОП КБР	ОП КБР каб.№11
18	07.03.2014 г. с 14:00-16:00 час.	Прием граждан	Машуков Хасанби Хамидович	ОП КБР каб.№14
19	07.03.2014 г. с 14:00-16:00 час.	Прием граждан	Темирканов Борис Хатуевич	ОП КБР каб.№28
20	07.03.2014 г. - 08.03.2014 г.время по графику	Участие в мероприятии, посвященных Международному женскому дню	Члены ОП КБР	По месту работы
21	08.03.2014 г. в 10:00 час.	Участие в митинге, посвященном Дню памяти жертв депортации балкарского народа.	Члены ОП КБР	Мемориал жертв политических репрессий балкарского народа.

